

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO

ĮSAKYMAS

DĖL APLINKOSAUGOS REIKALAVIMŲ NUOTEKOMS TVARKYTI PATVIRTINIMO

2001 m. spalio 5 d. Nr. 495

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vandens įstatymo (Žin., 1997, Nr. [104-2615](#)) 22, 29, 31 straipsniais bei 34 str. 2 dalimi:

1. T v i r t i n u Aplinkosaugos reikalavimus nuotekoms tvarkyti (pridedama).
2. N u s t a t a u, kad Aplinkosaugos reikalavimai nuotekoms tvarkyti esamoms nuotekų tvarkymo sistemoms įsigalioja nuo 2002 m. kovo 31 d., o naujai projektuojamoms – nuo šio įsakymo paskelbimo „Valstybės žiniuose“.
3. P a v e d u regionų aplinkos apsaugos departamentams, išduodantiems gamtos išteklių naudojimo leidimus (arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus), vadovautis Aplinkosaugos reikalavimais nuotekoms tvarkyti ir kontroliuoti jų įgyvendinimą.
4. Nuo Aplinkosaugos reikalavimų nuotekoms tvarkyti įsigaliojimo datos l a i k a u netekusiomis galios Aplinkos apsaugos ministerijos 1997 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. 127 patvirtintas Nuotekų užterštumo normas (Žin., 1997, Nr. [73-1888](#)).
5. Aplinkos ministerijos informacijos kompiuterinėje sistemoje v a d o v a u t i s reikšminiais žodžiais: „valdymo sistema“, „vanduo“.

APLINKOS MINISTRAS

ARŪNAS KUNDROTAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2001 m. spalio 5 d. įsakymu Nr. 495

APLINKOSAUGOS REIKALAVIMAI NUOTEKOMS TVARKYTI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Aplinkosaugos reikalavimų nuotekoms tvarkyti (toliau – Normos) paskirtis – nustatyti pagrindinius aplinkosaugos reikalavimus nuotekų surinkimui, valymui ir išleidimui siekiant apsaugoti aplinką nuo žalingo poveikio.

Šios Normos atitinka Europos Sąjungos Tarybos direktyvos Nr. 91/271/EEB „Dėl miesto nuotekų valymo“ su paskutiniais pakeitimais ir papildymais, padarytais Komisijos Direktyvos Nr. 98/15/EB, reikalavimus.

Šios Normos netaikomos atskirai renkamoms ir tvarkomoms paviršinėms (lietaus) ir gamybinėms nuotekoms (išskyrus analogiškas buitinėms nuotekoms).

2. Normose vartojamos šios sąvokos:

2.1. *nuotekos* – vandeniu organizuotai šalinamos atliekos arba organizuotai šalinamas perteklinis vanduo (išskyrus drenažinį ir paviršinių vandens telkinių vandenį);

2.2. *buitinės nuotekos* – nuotekos, kurios susidaro dėl žmogaus medžiagų apykaitos ir buitinės veiklos;

2.3. *gamybinės nuotekos* – nuotekos, susidaranti gamybos proceso metu;

2.4. *komunalinės nuotekos* – iš urbanizuotų teritorijų (aglomeracijų) bendra surinkimo sistema surenkamos nuotekos, kurių pagrindas arba viena iš sudedamųjų dalių yra buitinės nuotekos;

2.5. *nuotekų tvarkymas* – nuotekų surinkimas, valymas ir jų išleidimas;

2.6. *aglomeracija* – tam tikras plotas, kuris yra gana tankiai apgyvendintas ir (arba) kuriame gana sutelkta ūkinė veikla, dėl ko nuotekas tikslinga surinkti ir jas nukreipti į bendrus nuotekų valymo įrenginius arba į galutinę išleidimo vietą;

2.7. *nuotekų surinkimo sistema* – inžinerinių įrenginių ir statinių sistema, skirta nuotekoms surinkti ir transportuoti;

2.8. *1 g. e. (gyventojų ekvivalentas)* – priimtas biologiškai skaidomų organinių teršalų kiekis (išreikštas biocheminiu deguonies sunaudojimu (BDS₅)), sąlygiškai atitinkantis vienam gyventojui per parą tenkanti teršalų kiekį (60 g BDS₅ per dieną);

2.9. *pirminis valymas* – komunalinių nuotekų valymas fiziniu ir (arba) cheminiu būdu, kai įtekančių į valymo įrenginius nuotekų BDS sumažinamas bent 20 proc., o bendras skendinčiųjų medžiagų kiekis, buvęs atitekančiame į valymo įrenginius vandenyje, sumažėja bent 50 proc.;

2.10. *antrinis valymas* – nuotekų valymas, kai išleidžiamos nuotekos išvalomos iki šių Normų 2 priede nurodytų reikalavimų;

2.11. *tinkamas valymas* – nuotekų valymas bet koku būdu ir (arba) išleidimo sistema, kai, išleidus nuotekas į vandens telkinį priimtuvą, jame tenkinami vandens kokybės reikalavimai;

2.12. *dumblas* – nukenksmintas ar nenukenksmintas dėl nuotekų valymo susidaręs dumblas;

2.13. *eutrofikacija* – dėl vandens prisotinimo maistingosiomis medžiagomis (ypač azoto ir (arba) fosforo junginiais) suaktyvėjęs dumblių bei aukštesniųjų augmenijos formų augimas, kuris nepageidautinai sutrikdo organizmų pusiausvyrą ir turi neigiamos įtakos vandens kokybei;

2.14. sąvokos: „*vandens naudotojai*“ ir „*vandens naudotojai abonentai*“ atitinka Lietuvos Respublikos vandens įstatyme apibrėžtas sąvokas.

3. Nuotekų surinkimui, valymui ir išleidimui taikomos šios principinės nuostatos:

3.1. išleisti į gamtinę aplinką 5 m³/d ir daugiau bet kokių nuotekų leidžiama tik gavus Aplinkos ministerijos regiono Aplinkos apsaugos departamento leidimą;

3.2. išleisti gamybines nuotekas į komunalinių nuotekų tvarkymo sistemas leidžiama tik gavus vandens naudotojo, eksploatuojančio nuotekų tvarkymo sistemą, rašytinį sutikimą (pasirašius

sutartį), kurio vieną egzempliorių veiklos vykdytojas pateikia atitinkamo regiono Aplinkos apsaugos departamentui;

3.3. nuotekos, patenkančios į nuotekų surinkimo sistemas, prieš jas išleidžiant į gamtinę aplinką turi būti valomos taip, kad nedarytų neleistino poveikio aplinkai, bet ne mažiau efektyviai, kaip nustatyta šiame dokumente;

3.4. dumblas, susidaręs valant nuotekas, jei tik įmanoma, turi būti panaudojamas. Draudžiama dumblą šalinti išmetant jį į paviršinius vandenis. Dumblo šalinimo būdai privalo užtikrinti, kad iki minimumo būtų sumažintas aplinkai daromas neigiamas poveikis;

3.5. nuotekos, išleidžiamos į nuotekų surinkimo sistemas ir į gamtinę aplinką, bei jų poveikis gamtinei aplinkai turi būti kontroliuojami (vykdomi nustatytus reikalavimus atitinkantys matavimai);

3.6. apie nuotekų tvarkymo programas (planus) komunalinių nuotekų tvarkymo sistemų valdytojai turi informuoti visuomenę (rengti ataskaitas) ne rečiau kaip kas dveji metai.

II. REIKALAVIMAI NUOTEKŲ SURINKIMO SISTEMOMS

4. Kiekvienoje aglomeracijoje, turinčioje daugiau kaip 2000 g. e. (gyventojų ekvivalentų), ne vėliau kaip iki 2009 m. gruodžio 31 d. turi veikti nuotekų surinkimo sistema.

5. Nuotekų surinkimo sistemų projektavimas, statyba bei priežiūra turi atitikti šioje srityje geriausias prieinamas technologijas, įvertinus technines ir ekonomines jų įdiegimo galimybes.

6. Įrengiant naujas ir atnaujinant esamas nuotekų surinkimo sistemas turi būti laikomasi šiose Normose nustatytų reikalavimų, ypatingą dėmesį skiriant tam, kad:

6.1. surinkimo sistemos atitiktų nuotekų kiekybines ir kokybines charakteristikas;

6.2. būtų užtikrinamas surinkimo sistemos sandarumas, kad nuotekos neprasiskverbtų į aplinką;

6.3. būtų užtikrinamas nuotekų surinkimas, net ir esant smarkioms liūtims;

6.4. pagal galimybę paviršinės (lietaus) nuotekos būtų surenkamos ir tvarkomos atskirai nuo buitinių ir gamybinių nuotekų.

7. Išimtiniais atvejais, kai tam tikros nuotekų surinkimo sistemos įrengimas nėra pateisinamas aplinkosaugos požiūriu ar ekonomiškai (pavyzdžiui, nuotekų surinkimo sistema per daug brangiai kainuoja, nors jos įtaka aplinkosaugos prasme nereikšminga), aglomeracijose gali būti naudojamos atskiros individualios nuotekų tvarkymo sistemos arba taikomos kitokios priemonės, kurios užtikrintų lygiavertį aplinkos apsaugos lygį.

III. REIKALAVIMAI NUOTEKOMS, IŠLEIDŽIAMOMS Į KOMUNALINES NUOTEKŲ TVARKYMO SISTEMAS

8. Reikalavimus nuotekoms išleisti į komunalines nuotekų tvarkymo sistemas nustato sistemų operatoriai, vadovaudamiesi šiais bendraisiais principais:

8.1. nuotekų $ChDS/BDS_5 < 3$ (esant $ChDS/BDS_5$ daugiau už 3, nuotekų tvarkymo įrenginių operatorius privalo nustatyti, ar nuotekos, ištekančios iš valymo įrenginių, nėra toksiškos);

8.2. nuotekose neturi būti daiktų ir/arba medžiagų, galinčių užkimšti arba sugadinti nuotekų surinkimo sistemos ar nuotekų valymo įrenginių elementus;

8.3. nuotekose neturi būti medžiagų, galinčių sukelti gaisrą arba sprogimą;

8.4. nuotekose neturi būti medžiagų, galinčių pakenkti nuotekų surinkimo sistemas ir nuotekų valymo įrenginius aptarnaujančių darbuotojų sveikatai;

8.5. nuotekos negali trikdyti normalaus nuotekų valymo įrenginių darbo ir dumblo apdorojimo.

9. Gamybinių nuotekų, išleidžiamų į nuotekų surinkimo sistemas, užterštumas neturi viršyti 1 priede nustatytų normų.

10. Nepažeidžiant 8 ir 9 punktuose nustatytų reikalavimų, išleidžiant gamybines nuotekas į nuotekų tvarkymo sistemas, taip pat turi būti laikomasi kituose teisės aktuose nustatytų papildomų reikalavimų.

11. Komunalinių nuotekų tvarkymo sistemų operatoriai sutartyse su abonentais gali nustatyti laisvesnius reikalavimus tik įrodę, kad tai konkrečiu atveju neturės neigiamos įtakos nei galutiniam nuotekų išvalymui, nei dumblo apdorojimui.

IV. REIKALAVIMAI NUOTEKŲ VALYMU

12. Visų vandens naudotojų nuotekos, išleidžiamos į gamtinę aplinką, turi atitikti šiuos bendruosius reikalavimus:

12.1. nuotekų temperatūra neturi viršyti 30 °C;

12.2. nuotekų pH turi būti 6,5–8,5;

12.3. nuotekų mineralizacija turi būti ne didesnė kaip 2 g/l;

12.4. nuotekų, praskiestų 3 kartus, spalva neturi viršyti 20 laipsnių;

12.5. nuotekų, praskiestų 3 kartus, kvapas neturi būti stipresnis kaip 2 balai;

12.6. nuotekų, praskiestų 3 kartus, skaidrumas neturi būti mažesnis kaip 20 cm;

12.7. nuotekos neturi būti toksiškos;

12.8. nuotekos turi atitikti minimalius reikalavimus, nustatytus 4 priede, jei nenustatyti griežtesni reikalavimai šiame ir kituose normatyviniuose dokumentuose.

13. Komunalinių nuotekų valymo įrenginiai, kuriuose valomos nuotekos, surenkamos iš aglomeracijų, turinčių nuo 2000 g. e. (gyventojų ekvivalento) iki 10 000 g. e. (gyventojų ekvivalentų), privalo atitikti šiuos reikalavimus:

13.1. nuotekų valymo įrenginiai turi užtikrinti, kad išvalytos nuotekos neviršytų 2 priede nustatytų nuotekų užterštumo normų;

13.2. nuotekų išleidimo iš nuotekų valymo įrenginių vietos, jei tik įmanoma, parenkamos taip, kad jų neigiamas poveikis priimantiesiems vandenims būtų kuo mažesnis.

14. Komunalinių nuotekų valymo įrenginiai, kuriuose valomos nuotekos, surinktos iš aglomeracijų, turinčių 10 000 g. e. (gyventojų ekvivalentų) ir daugiau, turi atitikti 13 punkte numatytus reikalavimus ir papildomai užtikrinti, kad išvalytos nuotekos neviršytų dar ir 3 priede nustatytų nuotekų užterštumo normų.

15. Jeigu tam tikrame vandens telkinyje priimtuve viršijamos nustatytos vandens kokybės normos, Aplinkos ministerijos regiono Aplinkos apsaugos departamentas turi teisę nustatyti papildomus reikalavimus nuotekų valymui.

16. Komunalinių nuotekų valymo įrenginių statybos arba jų atnaujinimo grafikai turi būti nustatomi programose (planuose), kurios turi būti rengiamos užtikrinant, kad nuotekos pagal nustatytus reikalavimus bus valomos:

16.1. iki 2007 m. gruodžio 31 d. esamose aglomeracijose, turinčiose 10 000 ar daugiau g. e. (gyventojų ekvivalentų);

16.2. iki 2009 m. gruodžio 31 d. esamose aglomeracijose, turinčiose nuo 2000 g. e. (gyventojų ekvivalentų) iki 10 000 g. e. (gyventojų ekvivalentų);

16.3. naujai planuojamose aglomeracijose – nuo nuotekų susidarymo momento.

17. Komunalinių nuotekų valymo įrenginiai turi būti suprojektuoti, pastatyti ir eksploatuojami taip, kad, esant įprastinėms vietos klimato sąlygoms, nebūtų pažeidžiami šiame dokumente nustatyti reikalavimai. Projektuojant nuotekų valymo įrenginius turi būti atsižvelgta į sezoninius apkrovos ir efektyvumo kitimus.

18. Vandens naudotojai, eksploatuojantys nuotekų valymo įrenginius, turi tvarkyti nuotekų dumblo apskaitą. Nuotekų dumblas turi būti panaudojamas tręšimui ar kitiems tikslams, o jei panaudoti neįmanoma – jis turi būti saugiai šalinamas.

V. NUOTEKŲ KONTROLĖ

19. Išvalytos nuotekos laikomos atitinkančiomis parametrus, jei, analizuojant mėginius pagal kiekvieną parametą atskirai, nustatoma, kad nuotekų mėginiai atitinka šias vertes:

19.1. 2 priede nurodytiems parametrams maksimalus neatitinkančių reikalavimų, išreikštų koncentracijos rodikliais, ir/arba minimaliu išvalymu (procentais) mėginių skaičius neviršija 5 priede nustatyto leidžiamo neatitinkančių mėginių skaičiaus;

19.2. 2 priede nurodytiems parametrams, išreikštiems koncentracijos rodikliais, normaliomis darbo sąlygomis imti parametų neatitinkantys mėginiai neturi nukrypti nuo parametų dydžių daugiau negu 100 proc. (skendinčiųjų medžiagų koncentracija gali turėti nukrypimus iki 150 proc.);

19.3. parametrams, nurodytiems 3 priede, metinis mėginių vidurkis kiekvienam parametrai privalo atitikti atitinkamas parametų vertes.

20. Leidžiama neatsižvelgti į kraštutines nuotekų kokybės reikšmes, kai jas lėmė neįprastos aplinkybės, pavyzdžiui, liūtys.

VI. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21. Aplinkos ministerijos regionų Aplinkos apsaugos departamentai užtikrina, kad kas dveji metai visuomenei būtų pateikta informacija apie kontroliuojamose teritorijose esamą situaciją nuotekų išleidimo ir dumblo šalinimo srityje.

22. Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šių Normų reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

Aplinkosauginių reikalavimų
nuotekoms tvarkyti
1 priedas

Nuotekų, išleidžiamų į nuotekų surinkimo sistemą, užterštumo normos

Teršiančios medžiagos	Koncentracija nuotekose
Kadmis	0,1 mg/l ¹
Chromas – bendras	0,5 mg/l ¹
Varis	1 mg/l ¹
Gyvsidabris	0,01 mg/l ¹
Nikelis	0,5 mg/l ¹
Švinas	0,5 mg/l ¹
Cinkas	2 mg/l ¹
Cianidai	0,5 mg/l ²
Sulfatai	500 mg/l ¹
Arsenas	0,15 mg/l ¹
Naftos angliavandeniliai (iš viso) (=mineralinė nafta)	10 mg/l ²
Riebalai	50 mg/l ²

¹ Leidžiama proporcingo paros mėginio koncentracija. Jei nėra automatinio pavyzdžių paėmiklio – maksimali momentinė koncentracija.

² Vienkartinis mėginys – pavienis (vietos arba laiko atžvilgiu) imamas vandens ėminys.

Aplinkosauginių reikalavimų
nuotekoms tvarkyti
2 priedas

**Iš aglomeracijų, turinčių 2000 ir daugiau g. e. (gyventojų ekvivalentų), surenkamų
ir iš valymo įrenginių išleidžiamų į gamtinę aplinką, nuotekų užterštumo normos**

(Leidžiama taikyti koncentracijos vertę arba minimalaus išvalymo laipsnį (procentais))

Parametrai	Koncentracija*	Minimalus išvalymas (procentais) ³	Standartinis matavimo metodas
Biocheminis deguonies suvartojimas (BDS ₅ esant 20 °C) be nitrifikacijos ⁴	25 mg/l O ₂ (nuo 2000 iki 10 000 g. e.) 15 mg/l O ₂ (10000 ir daugiau g. e.)	70-90	Homogenizuotas (gerai suplaktas), nefiltruotas, nedekantuotas mėginys. Ištirpęs deguonis nustatomas prieš ir po penkių dienų inkubacijos 20 °C±1 °C temperatūroje visiškoje tamsoje. Pridedamas nitrifikacijos inhibitorius
Cheminis deguonies suvartojimas (ChDS)	125 mg/l O ₂	75	Homogenizuotas, nefiltruotas, nedekantuotas mėginys, kalio bichromatas
Skendinčiosios medžiagos	25 mg/l	90	1. Būdingo mėginio filtravimas per 0,45 μm filtrą. Džiovinimas esant 105 °C ir svėrimas 2. Tipinio mėginio centrifugavimas (bent 5 min. 2800–3200 g vidutiniu greičiu), džiovinimas esant 105 °C ir svėrimas

*Vidutinio paros mėginio koncentracija.

³ Teršalų sumažinimas atitekančių nuotekų atžvilgiu.

⁴ Šį parametą galima pakeisti kitu parametru: bendrąja organine anglimi (TOC) arba bendrojo deguonies poreikiu (TOD), jei galima nustatyti santykį tarp BDS₅ ir pakeičiančiojo parametro.

Aplinkosauginių reikalavimų
nuotekoms tvarkyti
3 priedas

**Iš aglomeracijų, turinčių 10 000 g. e. (gyventojų ekvivalentų) ir daugiau, surenkamų
ir iš valymo įrenginių išleidžiamų į gamtinę aplinką nuotekų užterštumo normos***

Alternatyva:

Šio priedo reikalavimų galima netaikyti nuotekų valymo įrenginiams, jeigu įrodoma, kad į visus Lietuvos Respublikos komunalinių nuotekų valymo įrenginius iš aglomeracijų, turinčių 10 000 g. e. (gyventojų ekvivalentų) ir daugiau, patenkančiose nuotekose bendras fosforo kiekis bei bendras azoto kiekis sumažinamas bent 75 proc.

(Taikomi koncentracijos dydžiai arba minimalaus išvalymo laipsnis (procentais). Leidžiama taikyti vieną ar abu parametrus priklausomai nuo vietos situacijos)

Parametrai	Koncentracija	Minimalus išvalymas (procentais) ⁵	Standartinis matavimo metodas
Bendras fosforas	2 mgP/l (10 000 – 100 000 g. e.) ⁷ 1 mgP/l (daugiau kaip 100 000 g. e.) ⁷	80	Molekulinės absorbcijos spektrofotometrija
Bendras azotas ⁶	15 mg/l N (10 000 – 100 000 g. e.) ⁷ 10 mg/l N (daugiau kaip 100 000 g. e.) ⁷	70-80	Molekulinės absorbcijos spektrofotometrija

*Papildomai prie 2 priedo reikalavimų.

⁵ Teršalų sumažinimas atitekančių nuotekų atžvilgiu.

⁶ Bendras azotas – tai bendras Kjeldahl azotas (organinis N+ NH₃) pridedant nitrato (NO₃) azotą ir nitritų (NO₂) azotą.

⁷ Metinių vidurkių vertės. Bendrąjį azotą taip pat galima kontroliuoti pagal dienos vidurkį. Šiuo atveju dienos vidurkis negali būti didesnis kaip 20 mg/l N visiems mėginiams, kai, dirbant nuotekų valymo įrenginio biologiniam reaktoriui, nuotekų temperatūra yra 12 °C arba aukštesnė. Temperatūros sąlyga galima pakeisti veikimo laiko ribojimą, atsižvelgiant į regionines klimato sąlygas.

Aplinkosauginių reikalavimų
nuotekoms tvarkyti
4 priedas

Bendrieji reikalavimai komunalinių, buitinių bei analogiškų pramoninių nuotekų valymui

Parametrai	Vidutinė metinė koncentracija, mg/l	Maksimali momentinė koncentracija, mg/l
BDS ₅		
iki 5 m ³ /d	30	50
nuo 5 m ³ /d iki 2000 g. e.	25	40
Skendinčiosios medžiagos		
iki 5 m ³ /d	35	50
nuo 5 m ³ /d iki 2000 g. e.	30	40

Aplinkosauginių reikalavimų
nuotekoms tvarkyti
5 priedas

Leidžiamas maksimalus parametrų neatitinkančių mėginių skaičius

Mėginių skaičius per metus	Leidžiamas maksimalus parametrų neatitinkančių mėginių skaičius
4–7	1
8–16	2
17–28	3
29–40	4
41–53	5
54–67	6
68–81	7
82–95	8
96–110	9
111–125	10
126–140	11
141–155	12
156–171	13
172–187	14
188–203	15
204–219	16
220–235	17
236–251	18
252–268	19
269–284	20
285–300	21
301–317	22
318–334	23
335–350	24
351–365	25